

Zelfdoding bij jeugd tot 23 jaar

Opgesteld door 113 Zelfmoordpreventie¹, in samenwerking met de werkgroep Jongeren en Suïcide, op verzoek van het Ministerie van VWS.

Achtergrond

Zelfdoding is in Nederland doodsoorzaak nummer 1 onder jongeren en jongvolwassenen van 10 tot 30 jaar. In juli 2018 maakte het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS) bekend dat het aantal zelfdodingen onder jongeren tot 20 jaar is toegenomen van 48 in 2016 tot 81 in 2017.² Deze toename is een grote zorg en met bewindspersonen van het Ministerie van VWS is in juli 2018 afgesproken dat er op korte termijn inzicht nodig is in de achtergronden van de groep overleden tieners.

113 Zelfmoordpreventie, aanjager van de Landelijke Agenda Suïcidepreventie, heeft in september 2018 een eerste overzicht van de cijfers gerapporteerd. Deze bestond uit een eerste globale analyse van de 81 jongeren die in 2017 door zelfdoding zijn overleden met behulp van microdata van het CBS.

Van de 81 tieners die in 2017 overleden door zelfdoding was de meerderheid tussen de 15 en 19 jaar. Elke maand overlijden er in Nederland 160 mensen aan zelfdoding, waarvan 7 tieners jonger dan 20 jaar. In 2017 zien we twee maanden die opvallen: In juli en oktober was er sprake van 10 suïcides onder tieners. Ook zien we in 2017 regionale verschillen: een kwart van de overleden tieners woonde in Noord Brabant.

In het rapport van september van dit jaar zijn een aantal vervolgstappen geformuleerd. De vervolgstappen hebben als doel om de hoge cijfers beter te begrijpen, door a) een nadere analyse van de beschikbare cijfers van het CBS, uitgebreid met de leeftijdsgroep tot 23 jaar vanwege de leeftijdsgrens van de Jeugdwet en vergeleken met casussen uit eerdere jaren; en b) het verkrijgen van verdiepende informatie door met ouders en andere nabestaanden van de overleden tieners te praten. Hiertoe is een werkgroep opgezet, waarbij ook onderzoekers uit het buitenland en maatschappelijke organisaties meedenken. Met het onderzoek willen we praktische aanknopingspunten vinden om jongeren te helpen.

In deze tussenrapportage staan de uitkomsten van de nadere en uitgebreidere analyse van de jongeren onder de 23 jaar die in de afgelopen vijf jaar in Nederland zijn overleden door zelfdoding (deel a). Ook zijn trends in omliggende landen

1 Guus Berkelmans en Renske Gilissen

2 CBS, 2017. <https://www.cbs.nl/nl-nl/nieuws/2018/27/1-917-zelfdodingen-in-2017>

beschreven en is de samenvatting en stand van zaken van het verdiepende onderzoek (deel b) toegevoegd.

Aanpak tussenrapportage

Deze tussenrapportage bouwt voort op de eerste duiding van september 2018 door de leeftijdsgroep uit te breiden tot 23 jaar, naar meer jaren te kijken (2013-2017) en door meer factoren in relatie tot zelfdoding onder jongeren te analyseren. In deze analyse zijn nu ook beschikbare jeugdzorggegevens meegenomen. Alle analyses zijn gedaan op basis van de microdata van het CBS, beschikbaar via de beveiligde omgeving van het CBS.

Toelichting bij resultaten

Vanwege de “Wet op het Centraal Bureau voor de Statistiek” kunnen geen resultaten worden gepresenteerd die mogelijk herleidbaar zijn tot individuen. Daarom mogen geen resultaten worden gepresenteerd van minder dan 10 waarnemingen. Hierdoor zijn in alle tabellen in deze rapportage cellen met minder dan 10 waarnemingen verborgen, en staat er alleen een sterretje. Ook mogen deze resultaten niet te herleiden zijn uit andere resultaten. Hierdoor zijn sommige andere cellen die wel meer dan 10 waarnemingen hebben ook verborgen.

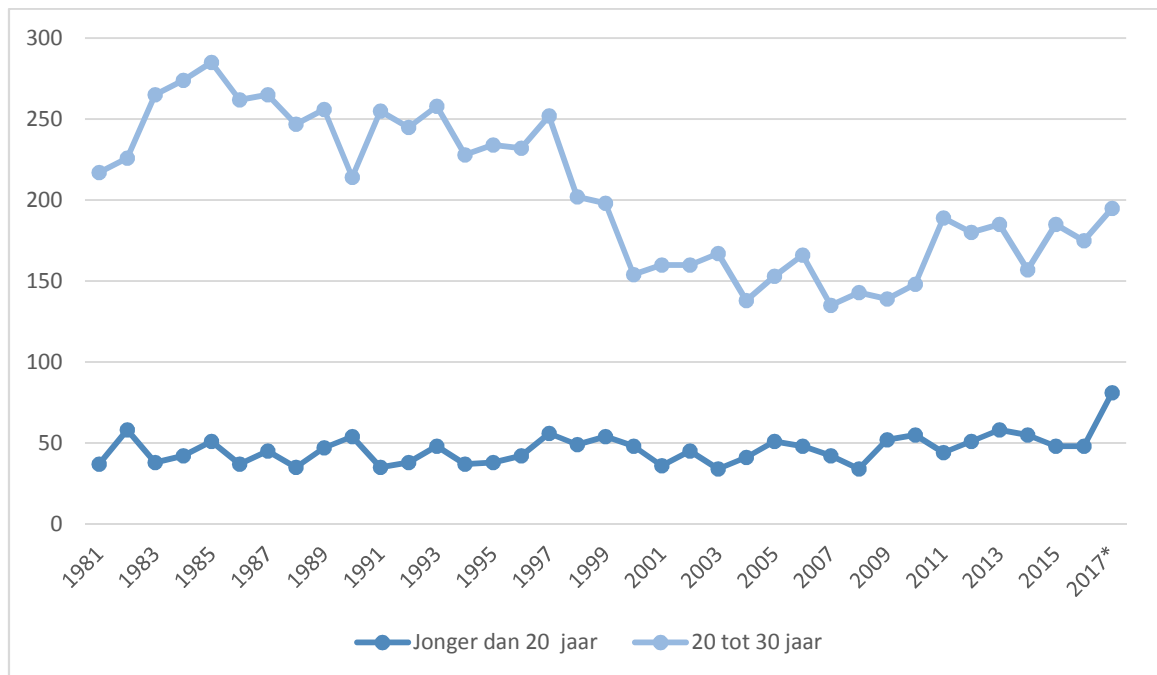
Alle getallen in tabellen zijn ruwe aantallen personen tenzij dit nadrukkelijk anders is aangegeven.

Resultaten

1. Toename zelfdodingen onder jongeren van 17 en 18 jaar

Om een beeld te geven van het aantal zelfdodingen onder jongeren door de jaren heen, tonen we eerst het aantal zelfdodingen vanaf 1981 (Figuur 1). Het aantal zelfdodingen onder jongeren tot 20 jaar schommelde jaren lang rond de 50 per jaar, in het jaar 2017 was er een plotse toename naar 81. Bij 20 tot 30 jarigen is er vanaf 1997 een flinke daling te zien gevolgd door een toename sinds 2007. Ook bij volwassenen boven de 30 jaar was er sinds 2007 een toename van het aantal zelfdodingen.

Figuur 1: Aantal zelfdodingen onder jongeren sinds 1981. Bron: CBS/Statline.

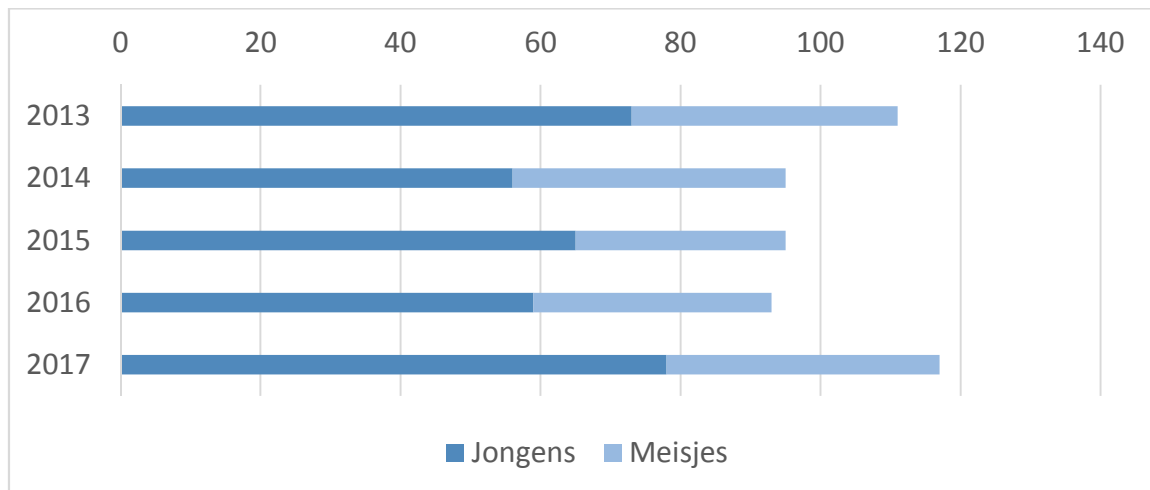

In de leeftijdsgroep tot 23 jaar zijn er in Nederland ieder jaar rond de 100 zelfdodingen, het ene jaar iets minder en het andere jaar iets meer. Fluctuaties per jaar zien we vooral bij jongens, het aantal meisjes dat overlijdt door zelfdoding is minder dan het aantal jongens en blijft door de jaren heen min of meer gelijk (Tabel 1 en Figuur 2).

Tabel 1: Aantal zelfdodingen onder jongeren tot 23 jaar naar geslacht en jaar. Bron: CBS.

	Jongens	Meisjes	Totaal zelfdodingen	aantal
2013	73	38	111	
2014	56	39	95	
2015	65	30	95	
2016	59	34	93	
2017	78	39	117	
Totaal	331	180	511	

Figuur 2: Aantal zelfdodingen onder jongeren tot 23 jaar naar geslacht en jaar. Bron: CBS.

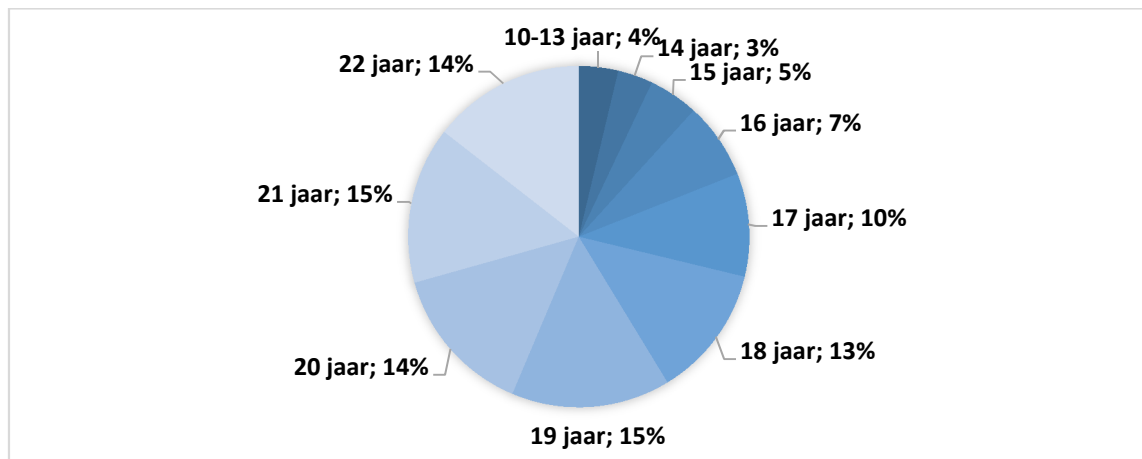
Zelfdoding tot 23 jaar betreft vooral jongeren van 17 jaar en ouder (zie Tabel 2 en Figuur 3). Voor de gehele groep jongeren onder de 23 jaar is er geen sprake van een statistisch significante toename in 2017 ten opzichte van eerdere jaren. Er is wel sprake van een toename in 2017 voor specifiek jongeren van 17 en 18 jaar oud. De stijging onder 17-jarigen begon al in 2016 en zette in 2017 door (zie Tabel 2).

Tabel 2: Aantal zelfdodingen onder jongeren tot 23 jaar naar leeftijd en jaar. Bron: CBS.

Leeftijd	<14	14	15	16	17	18	19	20	21	22	Totaal
2013	*	*	*	*	*	11	26	18	21	*	111
2014	*	*	*	10	*	16	*	11	*	17	95
2015	*	*	*	10	*	*	16	10	19	18	95
2016	*	*	*	*	13	*	*	16	14	16	93
2017	*	*	*	*	18	21	15	18	*	*	117
Totaal	19	17	24	37	50	64	77	73	76	74	511

*Aantallen van minder dan 10 of die anderszins te herleiden zijn kunnen niet worden gepresenteerd.

Figuur 3: Leeftijd van jongeren overleden door suïcide in 2013-2017. Bron: CBS.

2. Nog geen duidelijk beeld jongeren in zorg

In de microdata van het CBS zijn jeugdzorg gegevens beschikbaar sinds 2011. Onder jeugdzorg wordt alle zorg verstaan die in het kader van de jeugdwet wordt gegeven. Dat is exclusief GGZ zorg vanaf 18 jaar en zorg binnen de zorgverzekeringswet. Van de jongeren die in 2017 door suïcide zijn overleden is van bijna de helft bij het CBS geregistreerd dat zij in de periode 2011-2017 enige vorm van jeugdzorg hebben ontvangen. We kunnen hier echter geen harde conclusies aan verbinden. Ten eerste zijn de jeugdzorg gegevens beschikbaar sinds 2011, dus iemand die in de periode voor 2011 wel jeugdzorg ontving, maar daarna niet meer, komt niet in de data voor. Ook is de jeugdzorg de afgelopen jaren veel veranderd met de verschuiving naar gemeenten in 2015, waardoor ook de manier van registreren veranderd kan zijn. Bovendien zijn de einddata van behandelingen niet betrouwbaar te achterhalen uit de microdata van het CBS, waardoor niet te achterhalen is of jongeren *ten tijde van overlijden* in behandeling waren.

Kortom: Er is met deze data een incompleet beeld over of de overleden jongeren in zorg waren en deze cijfers moeten dan ook in deze context en uitermate voorzichtig worden behandeld. In het vervolgonderzoek dat begin 2019 start wordt in de verdiepende interviews met de nabestaanden van de jongeren uitgebreid ingegaan op het (niet) ontvangen van zorg en zal hier meer zicht op gekregen worden.

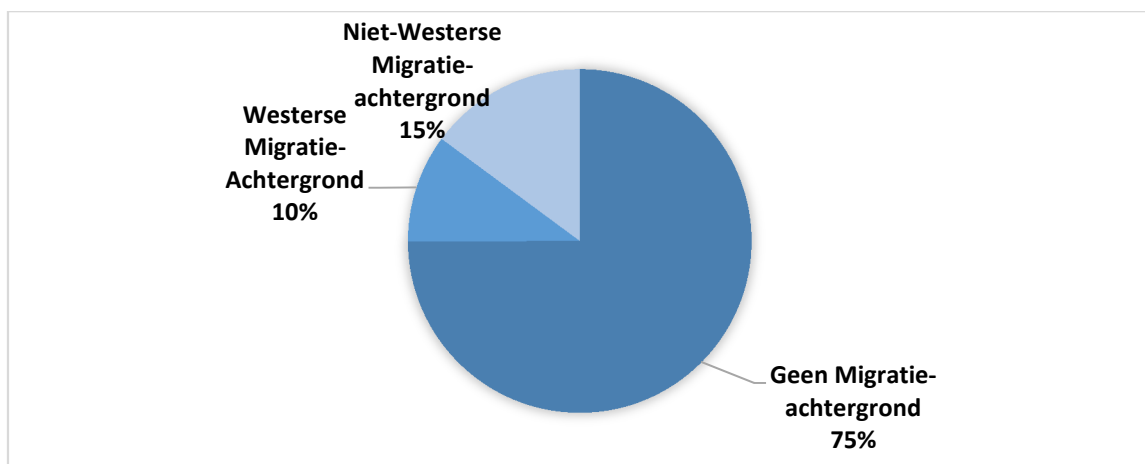
3. Een op de vier jongeren had een migratieachtergrond

In de periode 2013 tot en met 2017 had een kwart van de jongeren dat overleed door suïcide een migratieachtergrond (zie Tabel 4). Deze verdeling van herkomst komt overeen met de verdeling in de algemene Nederlandse bevolking tot 23 jaar, dus zelfdoding komt niet relatief vaker voor onder jongeren met een migratieachtergrond.

Tabel 3: Aantal zelfdodingen onder jongeren tot 23 jaar naar migratieherkomst en jaar. Bron: CBS.

	Geen Migratie-achtergrond	Westerse Migratie-achtergrond	Niet-Westerse Migratie-achtergrond	Totaal
2013	89	*	*	111
2014	70	12	13	95
2015	68	*	*	95
2016	70	*	*	93
2017	86	11	20	117
Totaal	383	52	76	511

Figuur 5. Herkomst van overleden jongeren tot 23 jaar, periode 2014-2017. Bron: CBS.

4. Minder zelfdodingen in augustus en op zaterdag

In 2013 tot en met 2017 zijn in Nederland elke maand gemiddeld tussen de 8 en 9 jongeren onder 23 jaar overleden door zelfdoding. Gemiddeld vonden in de maand november de meeste zelfdodingen onder jongeren plaats, dit waren er gemiddeld bijna 11 (in de hele periode 2013-2017 waren er 54 zelfdodingen in november). In een paar specifieke maanden waren er 14 zelfdodingen onder jongeren, dit vond plaats in juli 2013, oktober 2016 en december 2017. Gemiddeld vonden de minste zelfdodingen plaats in augustus, dit waren er gemiddeld minder dan 6 (in de hele periode 2013-2017 waren er 28 zelfdodingen in de maand augustus).

Kijkend naar de weken waarin de jongeren zijn overleden zien we het hoogste aantal zelfdodingen onder jongeren in week 26 (van 2013-2017 totaal 18 zelfdodingen) en week 39 (van 2013-2017 totaal 19 zelfdodingen), dit zijn de weken respectievelijk aan het eind van juni en september. De aantallen in deze weken zijn significant hoger dan het gemiddelde aantal per week. In de eerdere duiding voor jongeren onder 20 jaar zagen we ook een kleine piek eind juni/begin juli (week 27 in 2017).

Kijkend naar weekdays, zien we onder jongeren op zaterdag significant minder zelfdodingen dan op de overige dagen (zie Tabel 5). Opmerkelijk is dat in 2014 op zaterdag meer zelfdodingen plaatsvonden dan op andere dagen. Dus hoewel zaterdag significant minder zelfdodingen heeft is dit niet ieder jaar een consistent beeld. Als we naar zelfdodingen van de gehele bevolking kijken, zien we ook op zaterdag significant minder zelfdodingen, en daar is het wel consistent.

Tabel 5: Aantal zelfdodingen onder jongeren tot 23 jaar naar dag van de week en jaar. Bron: CBS.

		Weekdag						
		Zondag	Maandag	Dinsdag	Woensdag	Donderdag	Vrijdag	Zaterdag
Jaar van Overlijden	2013	21	19	14	16	19	*	*
	2014	13	11	16	12	16	10	17
	2015	14	11	16	15	13	16	10
	2016	13	15	16	20	13	*	*
	2017	11	19	17	20	20	19	11
Totaal jongeren		72	75	79	83	81	67	54

*Aantallen van minder dan 10 of die anderszins te herleiden zijn kunnen niet worden gepresenteerd.

5. De meeste jongeren kwamen om door verhangning

Verhangning als methode van zelfdoding komt veel voor onder jongeren. In de periode 2013-2017 was bij bijna de helft (47%) van de door zelfdoding overleden jongeren verhangning de methode van zelfdoding. Deze wijze van zelfdoding is in 2017 gestegen ten opzichte van eerdere jaren. In 2016 waren er 42 verhangingen onder jongeren (45% van het totaal in 2016), in 2017 is dit gestegen naar 65 verhangingen onder jongeren (56% van het totaal in 2017; zie Tabel 6 en Figuur 6).

Naast verhangning is de trein een veelgebruikte methode bij jongeren. In 2017 overleden door suïcide 35 jongeren tot 23 jaar op het spoor. Dit aantal is vergelijkbaar met eerdere jaren (Tabel 6).

Naast verhangning en zelfdoding op het spoor waren zelfvergiftiging en een sprong van grote hoogte de meest voorkomende methoden bij jongeren (Figuur 6). Bij meisjes is de wijze van zelfdoding relatief vaak zelfvergiftiging.

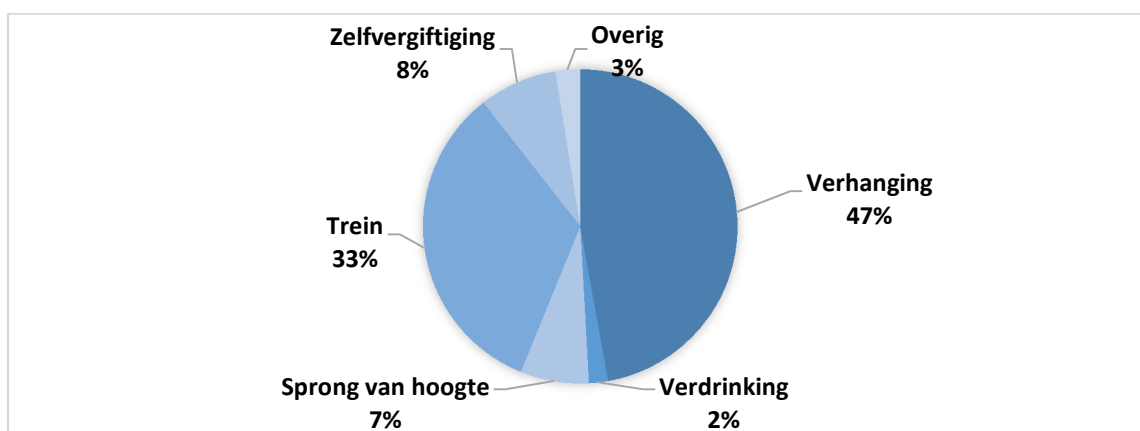
Vergeleken met zelfdoding onder de gehele bevolking, komt verhangning onder jongeren relatief even vaak voor (ook 47% onder de gehele bevolking). Spoor suïcides komen onder jongeren significant vaker voor (30% versus 11% van de zelfdodingen onder de gehele bevolking). Zelfvergiftiging komt relatief minder vaak voor onder jongeren tot 23 jaar (8% versus 21% van de zelfdodingen onder de gehele bevolking).

Tabel 6: Aantal zelfdodingen onder jongeren tot 23 jaar naar wijze van zelfdoding en jaar. Bron: CBS.

	Zelfvergiftiging	Verhangin g	Verdrinking	Sprong van hoge plek	Trein	Overi g	Totaal
2013	*	49	*	*	38	*	111
2014	*	46	*	*	29	*	95
2015	*	39	*	*	32	*	95
2016	*	42	*	*	36	*	93
2017	*	65	*	*	35	*	117
Totaa l	41	241	10	36	170	13	511

*Aantallen van minder dan 10 of die anderszins te herleiden zijn kunnen niet worden gepresenteerd.

Figuur 6. Wijze van zelfdoding bij jongeren tot 23 jaar, periode 2013-2017. Bron: CBS.

6. De meeste suicides werden in en om het huis gepleegd

De meeste jongeren die van 2013 tot en met 2017 overleden door zelfdoding werden in en om het huis gevonden. In 2017 vonden van de 117 zelfdodingen onder jongeren er 12 (10%) in een instelling plaats (Tabel 7). Het spoor is niet als aparte plek gespecificeerd in de data van het CBS en valt daarom onder "Overige plaatsen". Het is bekend dat bepaalde locaties meer voorkomen (zogenoemde hotspots) en hier wordt samen met ProRail in opgetrokken hoe dit tegen te gaan.

Tabel 7: Aantal zelfdodingen onder jongeren tot 23 jaar naar locatie van overlijden en jaar. Bron: CBS.

	In en om huis	Instelling waar personen verblijven	Scholen, andere instellingen en openbare ruimten	Straat weg en	Overige plaatsen, waaronder spoor	Totaal
2013	40	*	*	*	53	111
2014	44	*	*	*	33	95
2015	43	*	*	11	32	95
2016	36	*	*	*	39	93
2017	57	12	*	*	38	117
Totaal	220	35	17	44	195	511

*Aantallen van minder dan 10 of die anderszins te herleiden zijn kunnen niet worden gepresenteerd.

7. Veel suïcides onder jongeren in Noord Brabant, Gelderland en Groningen

In de provincie Noord Brabant zijn veel zelfdodingen onder jongeren, in zowel absolute als relatieve aantallen per 100.000 jongeren. Kijkend door de jaren heen vanaf 2013 tot en met 2017 is het vooral sinds 2015 hoog in Noord Brabant (Tabel 8).

Ook de provincies Gelderland en Groningen tellen relatief veel suïcides onder jongeren. Zuid Holland heeft relatief weinig zelfdodingen onder jongeren tot 23 jaar.

Tabel 8: Aantal zelfdodingen onder jongeren tot 23 jaar naar provincie en jaar Bron: CBS.

Dikgedrukte provincies hebben significant meer dan gemiddeld suïcides per 100.000 jongeren en onderstreepte provincies hebben significant minder dan gemiddeld suïcides per 100.000 jongeren.

	2013	2014	2015	2016	2017	Totaal	Per 100.000 inwoners Van 10 tot 23 jaar
Ongeclassificeerd	*	*	*	*	*	*	
Groningen	*	*	*	*	*	25	5,47
Friesland	*	*	*	*	*	16	3,21
Drenthe	*	*	*	*	*	14	3,60
Overijssel	*	*	*	*	*	28	2,83
Flevoland	*	*	*	*	*	14	3,64
Gelderland	18	20	11	12	17	78	4,51
Utrecht	*	*	*	*	*	32	2,93
Noord-Holland	21	15	*	20	*	76	3,32
<u>Zuid-Holland</u>	17	11	17	14	19	<u>78</u>	<u>2,50</u>
Zeeland	*	*	*	*	*	*	*
Noord-Brabant	19	15	27	20	25	106	5,15
Limburg	*	*	*	*	*	31	3,61
Totaal	111	95	95	93	117	511	

*Aantallen van minder dan 10 of die anderszins te herleiden zijn kunnen niet worden gepresenteerd.

Inzoomend op kleinere regio's, de GGD-regio's, zien we ook dat sommige regio's significant meer zelfdodingen hebben dan gemiddeld en andere significant minder dan gemiddeld. GGD Groningen, Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden, GGD Hollands-Noorden, GGD Hart voor Brabant en GGD Brabant-Zuidoost vallen op door significant meer suïcides. GGD Amsterdam, GGD Rotterdam-Rijnmond en Dienst Gezondheid & Jeugd ZHZ vallen op door significant minder suïcides.

Tabel 9: Aantal zelfdodingen onder jongeren tot 23 jaar naar GGD-regio. Bron: CBS

Dikgedrukte regio's hebben significant meer dan gemiddeld suïcides per 100.000 jongeren en onderstreepte regio's hebben significant minder dan gemiddeld suïcides per 100.000 jongeren.

GGD-Regio	Totaal suïcides in de periode 2013-2017	Per 100.000 jongeren van 10 tot 23 jaar
Ongeclassificeerd	*	
GGD Groningen	25	5,47
GGD Drenthe	14	3,60
GGD IJsselland	14	3,14
GGD Regio Twente	14	2,57
GGD Noord- en Oost-Gelderland	26	3,93
Veiligheids- en Gezondheidsregio Gelderland-Midden	32	5,46
GGD Gelderland-Zuid	20	4,14
GGD Flevoland	14	3,64
GGD Regio Utrecht	32	2,93
GGD Hollands-Noorden	30	5,73
GGD Kennemerland	13	2,99
<u>GGD Amsterdam</u>	20	<u>2,32</u>
GGD Gooi en Vechtstreek	*	*
GGD Hollands-Midden	23	3,43
<u>GGD Rotterdam-Rijnmond</u>	23	<u>2,14</u>
<u>Dienst Gezondheid & Jeugd ZHZ</u>	*	*
GGD Zeeland	*	*
GGD West-Brabant	25	4,44
GGD Hart voor Brabant	46	5,30
GGD Brabant-Zuidoost	35	5,59
GGD Limburg-Noord	18	4,59
GGD Zuid-Limburg	13	2,79
GGD Haaglanden	25	2,59
GGD Fryslân	16	3,21
GGD Zaanstreek/Waterland	*	1,86

*Aantallen van minder dan 10 of die anderszins te herleiden zijn kunnen niet worden gepresenteerd.

Verder inzoomend op de jeugdzorgregio's, vallen ook hier regio's op door een relatief hoger aantal suïcides onder jongeren of door een relatief laag aantal. De jeugdzorgregio's Groningen (wederom de gehele provincie Groningen), West Friesland (de streek in Noord-Holland), Noordoost Brabant, Zuidoost Brabant (zelfde regio als GGD Brabant-Zuidoost) en West Brabant Oost tellen, rekening houdend met hun populatie van jongeren, significant meer suïcides terwijl Zuid-Holland Zuid (zelfde regio als Dienst Gezondheid & Jeugd ZHZ), Rijnmond (zelfde regio als GGD Rotterdam-Rijnmond) en Amsterdam-Amstelland (zelfde regio als GGD Amsterdam) er significant minder tellen (zie Tabel 10 voor specifieke aantallen).

Tabel 10: Aantal zelfdodingen onder jongeren tot 23 jaar naar Jeugdzorgregio Bron: CBS..

Dikgedrukte regio's hebben significant meer dan gemiddeld suicides per 100.000 jongeren en onderstreepte regio's hebben significant minder dan gemiddeld suicides per 100.000 jongeren.

Jeugdzorgregio	Totaal suicides in de periode 2013-2017	Aantal per 100.000 jongeren van 10 tot 23 jaar
Groningen	25	5,47
Friesland (Fryslân)	16	3,21
Kop van Noord-Holland	*	*
Drenthe	14	3,60
West Friesland	12	6,97
Alkmaar (Noord-Kennemerland)	14	5,96
IJsselland	14	3,14
Flevoland	14	3,64
Zaanstreek-Waterland	*	*
IJmond (Midden Kennemerland)	*	*
Zuid Kennemerland	*	*
Noord Veluwe	*	*
<u>Amsterdam-Amstelland</u>	20	<u>2,32</u>
Twente	14	2,57
Haarlemmermeer	*	*
Gooi en Vechtstreek	*	*
Midden IJssel/Oost Veluwe	12	4,34
Holland Rijnland	16	3,51
Utrecht West	*	*
Eemland	10	3,96
Food Valley	16	5,70
Utrecht Stad	12	4,04
Zuidoost Utrecht	*	*
Haaglanden	26	2,64
Achterhoek	*	*
Lekstroom	*	*
Midden Holland	*	*
Arnhem	17	4,43
<u>Rijnmond</u>	23	<u>2,14</u>
Rivierenland	*	*
<u>Zuid-Holland Zuid</u>	*	*
Nijmegen	12	4,26
Noordoost Brabant	29	5,92
West Brabant Oost	17	5,72
Midden-Brabant	17	4,49
West Brabant West	*	*
Noord-Limburg	*	*
Zeeland	*	*
Zuidoost-Brabant	35	5,59
Zuid-Limburg	13	2,79
Midden-Limburg Oost	*	*
Midden-Limburg West	*	*

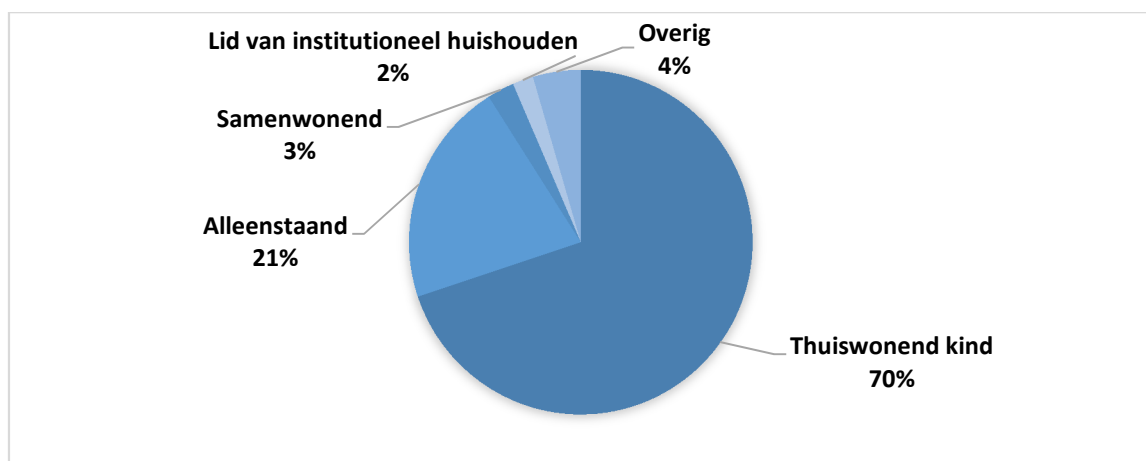
*Aantallen van minder dan 10 of die anderszins te herleiden zijn kunnen niet worden gepresenteerd.

8. Hoewel suïcide getalsmatig vaker voorkomt bij thuiswonende jongeren, zijn er relatief veel suïcides onder jongeren die alleen wonen

De meeste jongeren die overleden door suïcide waren thuiswonend (357 van de 511), waarvan een op de drie opgroeide in een éénouderhuishouden. Van de jongeren die overleed door zelfdoding woonde een vijfde alleenstaand (108 van de 511), 13 woonden samen met hun partner, en 10 waren lid van een institutioneel huishouden (Figuur 7). Onder “alleenstaand” worden ook personen gerekend die met anderen op hetzelfde adres wonen maar een eigen huishouden voeren (denk bijvoorbeeld aan een student in een studentenhuis). Onder “institutioneel huishouden” worden huishoudens verstaan die bedrijfsmatig worden voorzien van huisvesting en dagelijkse leeftijdsbehoeften (bijvoorbeeld kindertehuizen, gezinsvervangende tehuizen en instellingen) maar bijvoorbeeld geen pleeggezinnen omdat die niet *bedrijfsmatig* zijn.

Vergeleken met de algemene Nederlandse jeugd, overlijden significant veel jongeren die alleen wonen door zelfdoding en significant weinig jongeren die thuis wonen met twee samenwonende ouders.

Figuur 7. Plaats in huishouden bij jongeren tot 23 jaar, periode 2013-2017. Bron: CBS.

9. Ongeveer de helft van de jongeren volgde ten tijden van de suïcide een vorm van onderwijs

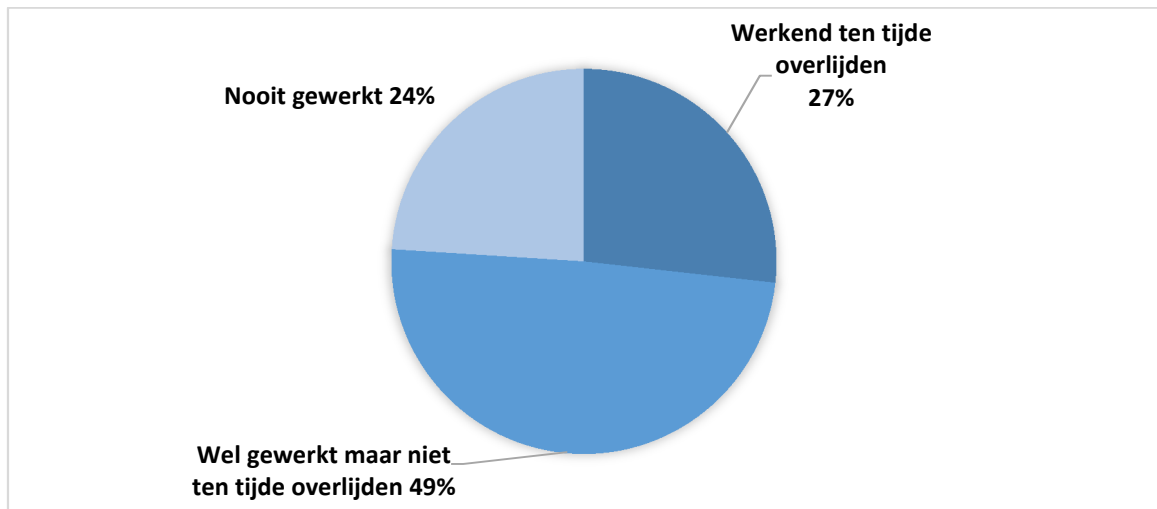
Van de 511 jongeren tot 23 jaar die overleden door suïcide in de periode 2013 tot en met 2017, volgde 276 jongeren (54%) op het moment van overlijden enige vorm van onderwijs (basisonderwijs, VMBO, HAVO, VWO, MBO, HBO, WO, speciaal onderwijs en praktijkonderwijs). Binnen de periode was een toename zichtbaar, in 2017 overleden 68 jongeren die onderwijs volgden, in voorgaande jaren lag dit aantal rond de 50. Vooral opmerkelijk is de toename onder VWO leerlingen. Van de totaal 35 suïcides onder VWO leerlingen in de periode 2013-2017 vonden 13 plaats in 2017. Ook onder HAVO scholieren was een toename te zien naar 10 suïcides in 2017, van het totaal aantal van 37 suïcides onder HAVO leerlingen in 2013-2017. Deze toenames leveren interessante vraagstukken op, dat in het

verdiepende onderzoek met de interviews met de nabestaanden verder wordt onderzocht.

10. Ongeveer een kwart van de overleden jongeren had werk

Met de CBS microdata kan de werkstatus van de jongeren worden bekeken voor de periode 2013 tot en met 2016. Van de 394 jongeren die overleden door suïcide in deze periode, hadden 95 jongeren nog nooit gewerkt, 106 jongeren hadden een baan (zowel voltijd als deeltijd dus ook bijbanen vallen hier onder) en 193 hadden ooit wel gewerkt maar op het moment van overlijden geen werk.

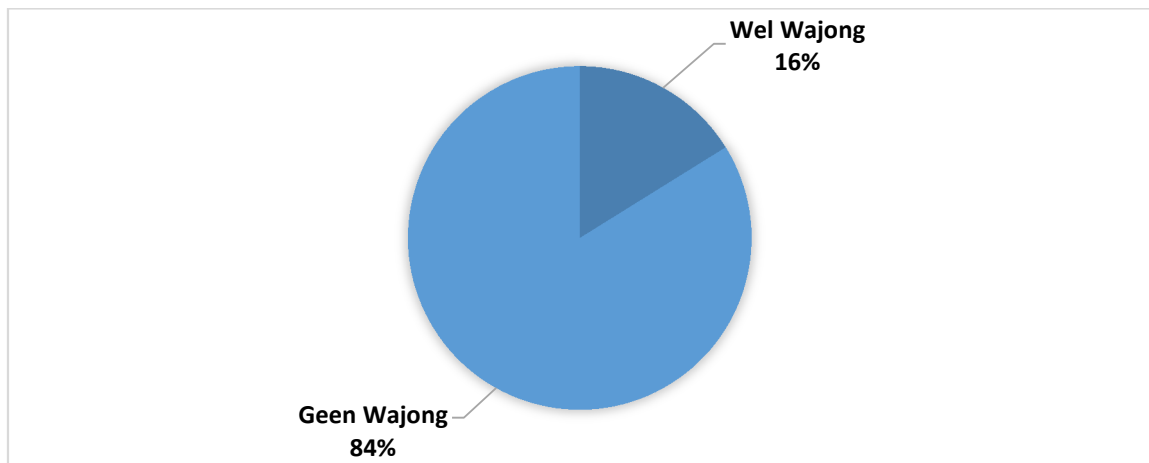
Figuur 8. Werkstatus overleden jongeren, periode 2013-2017. Bron: CBS.

11. Relatief veel suïcides onder jongeren met een Wajong uitkering

Over de jaren 2013-2016 is het ontvangen van een Wajong uitkering bekend. Jongeren komen in aanmerking voor een Wajong-uitkering als ze door een ziekte of handicap nooit meer kunnen werken. 84% van de jongeren die overleed door suïcide had geen Wajong uitkering, 16% wel. Dat laatste is een heel hoog percentage, rekening houdend met de algemene bevolking. Per 100.000 jongeren met een Wajong uitkering komt suïcide 59 keer voor, dit is 24 keer vaker dan onder jongeren die geen Wajong uitkering ontvangen.

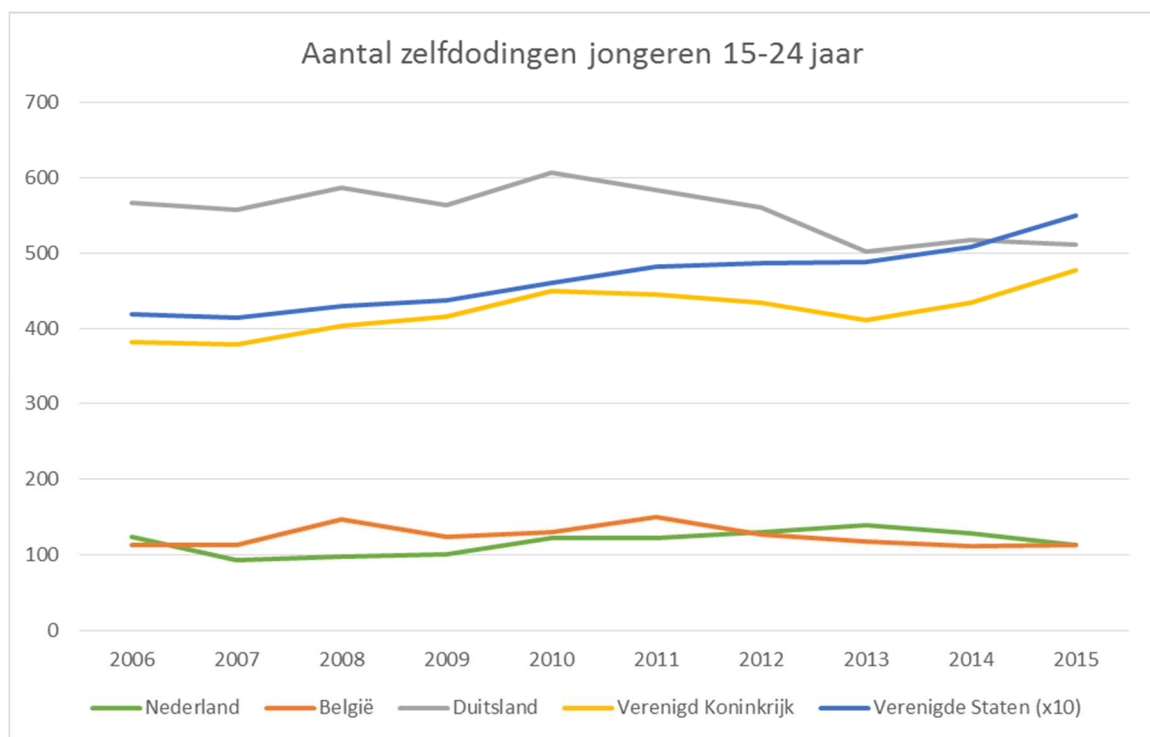
Figuur 9. Uitkering status overleden jongeren, periode 2013-2016. Bron: CBS.

Trends omliggende landen

Om trends met omliggende landen te vergelijken is ten eerste gebruik gemaakt van de WHO (World Health Organization) database. We hebben gekeken naar Duitsland, België, het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten. Omdat de WHO database alleen bepaalde leeftijdscategorieën heeft, is gekeken naar de leeftijdscategorie die het meest relevant is: 15-24 jaar oud. Deze data is beschikbaar tot en met 2015.

Figuur 10: Absoluut aantal zelfdodingen onder jongeren 15-24 jaar naar land (voor VS aantal x 10). Bron: WHO.

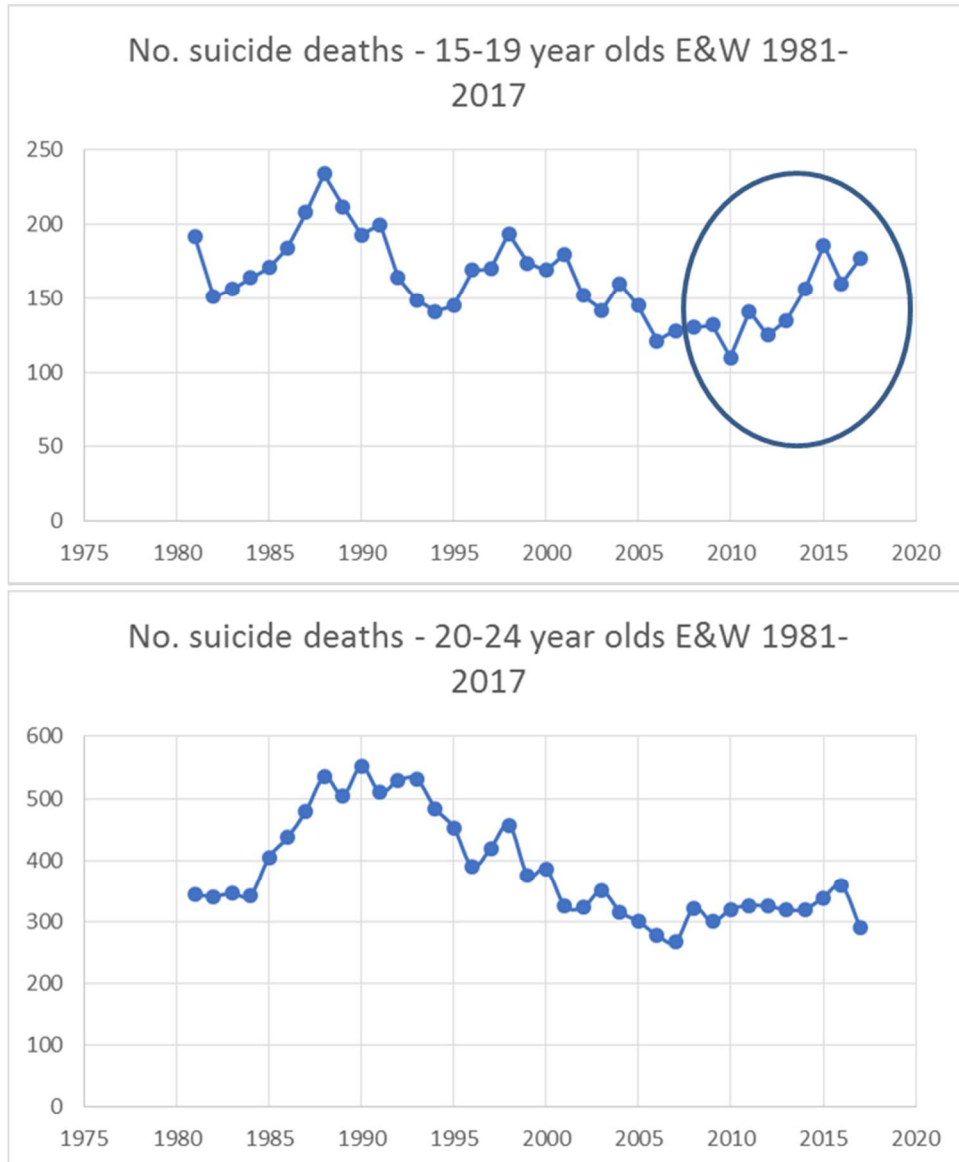

In Nederland (groene lijn in Figuur 10) is geen sprake van een stijgende of dalende trend in deze leeftijdsgroep in de periode 2006-2015 en in België (oranje lijn) evenmin. In Duitsland heeft tot en met 2015 een daling plaatsgevonden (grijze lijn in Figuur 10). In Duitsland zijn nog geen recentere gegevens over 2016 en 2017 bekend.

In het Verenigd Koninkrijk (VK; gele lijn) is een duidelijk stijgende trend te zien onder jongeren. Na een periode van een dalende trend, neemt het aantal suïcides bij jongeren tot 24 jaar sinds 2013 toe. Deze toename heeft zich in de jaren 2016 en 2017 voortgezet. In het VK neemt het aantal suïcides onder jongeren vooral bij tieners tot 20 jaar toe, deze toename is er al sinds 2010 (Gunnell 2018, zie Figuur 11). In vergelijking met de toename onder Nederlandse tieners tot 20 jaar in 2017, ziet het VK over een langere periode een stijgende lijn binnen het aantal suïcides in deze leeftijdsgroep (Figuur 11). Ook in de Verenigde Staten (blauwe

lijn in Figuur 10) is een sterk toenemende trend onder jongeren te zien, deze toename is al in 2007 begonnen.

Figuur 11: Trends in het Verenigd Koninkrijk voor 15-19 en 19-24 jarigen 1981-2017. Bron: Office for national statistics, David Gunnell, University of Bristol.

Samenvatting en vervolgstappen

Samenvattend kan geconstateerd worden dat in Nederland het aantal zelfdodingen onder jongeren in 2017 bij 17 en 18 jarigen is toegenomen. Twee van de drie zelfdodingen bij jongeren tot 23 jaar betreft jongens, 75% is van Nederlandse herkomst, de jongeren woonden relatief vaak alleen en ontvingen relatief vaak een Wajong uitkering. In 2017 zien we een toename in het aantal suïcides onder HAVO en VWO scholieren. In de provincie Noord Brabant zijn al enkele jaren veel zelfdodingen onder jongeren. Ook de provincies Gelderland en Groningen tellen relatief veel suïcides onder jongeren. Zuid Holland heeft relatief weinig zelfdodingen onder jongeren tot 23 jaar.

Kijkend naar omliggende landen, zien we in vergelijking met de Nederlandse toename onder tieners tot 20 jaar, in het Verenigd Koninkrijk over een langere periode een stijgende lijn in het aantal suïcides in deze leeftijdsgroep. Ook in de Verenigde Staten is een sterk toenemende trend onder jongeren te zien, deze toename is al in 2006 begonnen.

Hoewel op basis van de microdata van het CBS al enige trends duidelijk worden, is het beeld nog incompleet. We weten bijvoorbeeld nog niet de factoren in de levensloop die van invloed waren op het optreden van de suïcidaliteit, of en welk type hulp de jongeren ontving. Ook is meer inzicht in thema's zoals LHBTI, trauma's, social media gebruik en transitieproblematiek waardevol om tot gedegen aanbevelingen te komen.

Daarom start in januari een verdiepend onderzoek (zie appendix). Door middel van diepte-interviews en vragenlijsten met ouders en vrienden van de overleden jongeren, en met betrokken hulpverleners en docenten, zal inzicht verkregen worden in factoren die bij de suïcide een rol speelden. Het onderzoek focust op vijf domeinen: 1) regionale clustervorming, imitatie effecten via sociale media, series of games; 2) culturele en migratiefactoren; 3) oudere tieners in transitie naar late adolescentie, levensfaseproblematiek; 4) LHBT en gender non-conforme jongeren; 5) jongeren die hulpverlening ontvingen, jongeren niet in zorg en jongeren die een Wajong uitkering ontvingen. Het beter begrijpen van de factoren die bij het overlijden van deze jongeren een rol speelden, zullen ons helpen om onderbouwde, praktische aanbevelingen te formuleren om suïcidepreventie onder jongeren te verbeteren.

Het uitgebreide onderzoeksplan werd tussen september en december 2018 opgesteld door 113 in samenwerking met de werkgroep 'jongeren en suïcide'³, onder leiding van prof. dr. Arne Popma. Het onderzoeksplan is eind november 2018 ingediend bij de Medisch Ethische Toetsingscommissie. Na goedkeuring kan het onderzoek starten. De geplande startdatum is 15 januari 2019.

³ De werkgroep bestaat uit: Arne Popma (Amsterdam UMC), Renske Gilissen (113 zelfmoordpreventie), Saskia Mérelle (113 zelfmoordpreventie), Diana van Bergen (RUG), Onno Sijperda (GGD Noord- en Oost-Gelderland), Marilies Roosjen-de Feiter (MIND), Lieke van Domburgh (Pluryn, Amsterdam UMC), Wico Mulder (GGD Amsterdam), Maaike Nauta (RUG), Daan Creemers (GGZ Oost Brabant), Sanne Rasing (GGZ Oost Brabant).

Appendix:

Suicide onder jongeren in 2017: een verdiepend onderzoek naar de achtergrond en aanleiding van de 81 suicides onder 10- tot 20-jarigen in Nederland

Samenvatting

Rationale: Uit CBS data blijkt dat in 2017 81 jongeren in de leeftijd 10 tot 20 jaar door suicide zijn overleden, terwijl gemiddeld 51 jongeren in 2012-2016 door suicide zijn overleden. Deze zorgwekkende cijfers vragen om een gedegen wetenschappelijk inventarisatie van de achtergronden en aanloopfase van deze suicides onder 10- tot 20-jarigen in Nederland (Gilissen et al. 2018). In dit onderzoek willen we door middel van diepte-interviews en vragenlijsten met verschillende informanten, zoals ouders en vrienden van de overleden jongeren, betrokken hulpverleners en docenten, inzicht krijgen in factoren die bij het overlijden van deze jongeren een rol speelden. Deze inzichten willen we inzetten om op korte termijn beleidsmatige aanbevelingen voor suicidepreventie te kunnen doen en op langere termijn nieuwe wetenschappelijke kennis aan te dragen over suicidepreventie bij jongeren.

Doel: Het doel van het onderzoek is om inzicht te krijgen in de achtergronden en de aanleiding van de suicides onder 10- tot 20-jarigen in 2017 in Nederland, door een focus op vijf domeinen en de laatste periode voor het overlijden. Het beter begrijpen van de factoren die bij het overlijden van deze jongeren een rol speelden, leidt tot onderbouwde (praktische) aanbevelingen om suicidepreventie voor jongeren in Nederland te verbeteren.

Methode: Mixed methods design. De nadruk ligt op een kwalitatieve onderzoeksoepzet, in de vorm van diepte-interviews, om patronen te ontdekken, nieuwe fenomenen te verkennen en door experts geformuleerde vooronderstellingen te onderzoeken inzake de achtergrond en aanleiding van de suicides onder 10- tot 20-jarigen in 2017. Aanvullend brengen we met vragenlijsten domein specifieke en zorg gerelateerde factoren in kaart.

Studie populatie: Ouders/verzorgers van wie in 2017 een 10- tot 20-jarig kind woonachtig in Nederland is overleden, en bij wie een forensisch arts heeft geconcludeerd dat er sprake was van zelfdoding. Vrienden/vriendinnen of broers/zussen die deze overleden persoon goed hebben gekend. Betrokken leerkracht(en)/werkgever en hulpverlener(s), waar de overledene onderwijs volgde/werkte of in zorg was op het moment van overlijden of in het jaar voorafgaand aan het overlijden.

Belangrijkste uitkomstmaten: Algemene factoren: factoren in de levensloop van de jongeren die van invloed waren op het optreden van de suicidaliteit. Uitlokkende factoren en aanwijzingen in het laatste jaar en de laatste weken voor de suicide. Domein specifieke factoren: 1) regionale clustervorming, imitatie effecten via sociale media, series of games, 2) culturele en migratiefactoren van jongeren met een niet Nederlandse herkomst, 3) oudere tieners in transitie naar late adolescentie, levensfaseproblematiek 4) lesbische, homoseksuele, biseksuele, transgender, en gender non-conforme jongeren, 5) jongeren die (gespecialiseerde) hulpverlening ontvingen en jongeren niet in zorg.

Niets uit deze uitgave mag worden verveelvoudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand of openbaar gemaakt worden in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch of door fotokopieën, opname, of op enige andere manier, zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van de auteurs.